

कोठारी इंटरनेशनल स्कूल, नोएडा

वार्षिक परीक्षा- 2024-25

कक्षा-8

विषय: - संस्कृतम्

सेट-B (विवरणात्मकम्)

दिनांक: - सोमवार 24 फरवरी 2025

निर्धारित: समय:- 2:30 होरा:

नाम _____

अधिकतम अंक: - 60

अनुक्रमांक: _____

निर्देश-

- इस प्रश्नपत्र में चार पृष्ठ व तेरह प्रश्न हैं।
- प्रश्न संख्या पत्रानुसार ही लिखिए।
- प्रत्येक प्रश्न को ध्यान से पढ़कर उत्तर लिखें।
- साफ तथा स्पष्ट लेख में उत्तर लिखिए।

पठित गद्यांश:

प्रश्न -1 निम्नलिखित गद्यांश पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

एकः निर्धनः नरः स्वकन्यायाः विवाहार्थम् संपूर्ण रात्रौ जले अतिष्ठत्। प्रातः काले अकबरः तमपृच्छत् कथं सः रात्रिपर्यन्तं जले स्थितः। सः अवदत् - राजन् ! प्रासादस्य प्राचीरे एकं दीपकं जलति स्म। सम्पूर्ण रात्रौ अहं तम् दीपकमेव अपश्यन् स्थितः। राजा उक्तम् - त्वया छलं कृतं। अहम् मुद्राम् न दास्यामि। यतः त्वम् दीपकात् उष्णता प्राप्ता। इदं श्रुत्वा निर्धनं प्रति न्यायार्थम् बीरबालेन एका योजना निर्मिता। सः स्व गृहं गत्वा एकस्य स्तम्भस्य उपरि एकस्मिन् पात्रे तण्डुलान् लम्बिता, अधः एकं दीपकं प्रज्वलिता। अन्येद्युः बीरबलं राजसभायाम् न दृष्ट्वा राजा अकबरः तस्यै समाचारं प्रेषितवान्। सेवकः प्रत्यागत्य अकथयत् यत् बीरबलः तण्डुलान् पचति, अतः तान् खादित्वा एव आगमिष्यति। बहु कालं प्रतीक्ष्य राजा स्वयं तत्र गत्वा बीरबलस्य पाकविधिम् दृष्ट्वा अकथयत् - केन प्रकारेण तण्डुलानि पक्ष्यन्ति।

प्रश्नाः -

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत -

- (क) बीरबलः किम् पचति स्म ?
- (ख) निर्धनः किमर्थम् जले स्थितः आसीत् ?
- (ग) बीरबलेन का योजना निर्मिता ?

1x3=3

2. निम्नलिखित प्रश्नानां कृते उचितं विकल्पम् चिनुत -

1. बीरबलः कस्य मंत्री आसीत् ?

- (क) निर्धनः (ख) बीरबलस्य
- (ग) अकबरस्य (घ) स्तम्भस्य

1x2=2

2. "अहम् मुद्राम् न दास्यामि" इति कः कथयति ?

- (क) बीरबलः (ख) अकबरः
- (ग) निर्धनः (घ) दीपकम्

प्रश्न – 2 मञ्जूषायाः उचितशब्दैः वाक्यानि पूरयित्वा पुनः लिखत । 1x5=5

मञ्जूषा से उचित शब्द चुनकर वाक्यों को पुनः लिखिए ।

मञ्जूषा –

सर्वदा , अपि , कदा , सह , यत्

- (क) सीता कर्पटस्यूतेन ----- विपणीम् गच्छति ।
(ख) त्वम् ----- पठिष्यसि ?
(ग) अहम् ----- फलं खादामि ।
(घ) ----- कार्यम् कुरु परिश्रमेण कुरु ।
(ङ) पुत्र! ----- सत्यम् वद ।

प्रश्न – 3 निम्नीलिखितवाक्येषु लकार-परिवर्तनम् कुरुत । 1x4=4

निम्नीलिखित वाक्यों में लकार परिवर्तन कीजिए ।

- (क) वनजन्तवः इतस्ततः अधावन् । (लृट् लकार)
(ख) कुक्कुराः तम् अपश्यन् । (लोट् लकार)
(ग) सर्वेषां कर्तव्यानाम् निश्चयमहं करिष्यामि । (लङ् लकार)
(घ) त्वम् भूलोकं गच्छ । (लङ् लकार)

प्रश्न – 4 निम्नीलिखितवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत । 1x4=4

निम्नीलिखित वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद कीजिए ।

- (क) ईश्वर ने इस संसार की रचना की है ।
(ख) आज हमारे विद्यालय में उत्सव है ।
(ग) हम घूमने के लिए श्रीनगर जाएँगे ।
(घ) कल मेरा मित्र दिल्ली से आया ।

प्रश्न – 5 निम्नीलिखितवाक्यानां हिन्दी अनुवादं कुरुत । 1x4=4

निम्नीलिखित वाक्यों का हिन्दी में अनुवाद कीजिए ।

- (क) भारत रत्नस्य विजेता कः अस्ति ?
(ख) तव विद्यालयस्य नाम किम् अस्ति ?
(ग) सर्वत्र प्लास्टिकस्य अवशेषाः एव दृश्यन्ते ।
(घ) अस्माकं क्रीडाक्षेत्रः विशालः अस्ति ।

प्रश्न – 6 निम्नीलिखितवाक्यानां निर्देशानुसारं पुरुष-परिवर्तनम् कृत्वा वाक्यं पुनः लिखत । 1x5=5

निम्नीलिखित वाक्यों में निर्देशानुसार पुरुष-परिवर्तन करके वाक्य पुनः लिखो ।

- (क) युवाम् विद्यालयं कदा गमिष्यथः ? (उत्तम पुरुषे)
(ख) सा संस्कृतं अधिकं पठति । (मध्यम पुरुषे)
(ग) त्वम् अद्य किम् करोषि ? (उत्तम पुरुषे)
(घ) अहम् अपि खेलिष्यामि । (प्रथम पुरुषे)
(ङ) ते अधुना विद्यालयं गच्छन्ति । (माध्यम पुरुषे)

प्रश्न - 7 निम्नलिखितानि वाक्यानि उचितक्रमेण लिखत । **1x4=4**
 निम्नलिखित वाक्यों को उचित क्रम में लिखिए ।
 (क) स्वाभाविक संसारस्य रूपेण भवति उत्पत्तिः ।
 (ख) फलं फलेन कदली जायते कदली एव ।
 (ग) अवशेषाः दृश्यन्ते अद्यत्वे प्लास्टिकस्य प्रयोगः सर्वत्र एव ।
 (घ) सर्वेभ्यः भवति प्लास्टिकस्य प्रयोगः हानिकारकः ।

प्रश्न -8 निम्नलिखितवाक्यानां रेखांकितपदेषु लकार-परिवर्तनम् कृत्वा वाक्यं पुनः लिखत । **1x4=4**
 निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकितपदों में लकार-परिवर्तन करके वाक्य पुनः लिखो ।
 (क) एकः बालकः क्रिकेटम् क्रीडति । (लट् लकारे)
 (ख) रामः लक्ष्मणः च वनं प्रति गच्छतः । (लृट् लकारे)
 (ग) सीता संस्कृतं अपठत् । (लोट् लाकारे)
 (घ) अत्र संस्कृतकार्यशाला भवति । (लृट् लकारे)

प्रश्न - 9 निम्नलिखितवाक्येषु अशुद्धि-संशोधनं कृत्वा वाक्यानि पुनः लिखत । **1x4=4**
 निम्नलिखित वाक्यों में अशुद्धि संशोधन करके वाक्यों को पुनः लिखिए ।
 (क) मार्गस्य उभयतः वृक्षाः सन्ति ।
 (ख) पुस्तकस्य विना कथं पठिष्यसि ?
 (ग) मां शीतलं जलं रोचते ।
 (घ) बालकः जनकेन प्रश्नं पृच्छति ।

प्रश्न-10 निम्नलिखितक्रियापदानाम् धातुः, लकारः, पुरुषः, वचनं च लिखत । **1/2x16=8**
 निम्नलिखित क्रियापदों के धातु, लकार, पुरुष तथा वचन लिखिए ।

शब्दः	धातु	लकारः	पुरुषः	वचनम्
(क) अपश्यम्	-----	-----	-----	-----
(ख) क्रीडाम	-----	-----	-----	-----
(ग) करोतु	-----	-----	-----	-----
(घ) वदताम्	-----	-----	-----	-----

प्रश्न- 11 निम्नलिखित अंकानाम् कृते संस्कृत भाषायाम् उचितं शब्दं चित्वा लिखत । **½ x 6= 3**
 निम्नलिखित अंको के लिए संस्कृत भाषा में उचित विकल्प चुनकर लिखिए ।
 (क) 43 -----| (त्रिचत्वारिंशत् / चतुश्चिंशत्)
 (ख) 33 -----| (त्रयस्त्रिंशत् / त्रिंशत्)
 (ग) 23 -----| (त्रयोदश / त्रयोविंशतिः)
 (घ) 16 -----| (षटदश / षोडश)
 (ङ) 13 -----| (त्रयोदश / त्रिदश)
 (च) 29 -----| (एकोनविंशतिः / नवत्रिंशत्)

प्रश्न-12 निम्नलिखितेषु प्रकृतिप्रत्ययं विभागम् कृत्वा लिखत ।

1x6=6

निम्नलिखित शब्दों में धातु और प्रत्यय को अलग अलग करके लिखिए ।

(क) गत्वा = ----- + -----

(ख) पीत्वा = ----- + -----

(ग) गन्तुम् = ----- + -----

(घ) कृत्वा = ----- + -----

(ङ) पठित्वा = ----- + -----

(च) खादितुम् = ----- + -----

प्रश्न-13 निम्नलिखितेषु कश्चित् एकः शब्दस्य सम्पूर्ण रूपाणि लिखत ।

1x4=4

निम्नलिखित में से किसी भी एक शब्द के सम्पूर्ण रूप लिखिए ।

बालक , गुरु , किम् – स्त्री लिङ् (सम्पूर्ण विभक्ति एवं वचन लिखकर)